

-

Meestal wordt de inhoud (in dit geval de voorstellen) geëvalueerd en niet zozeer de wijze waarop het participatieproces werd gorganiseerd. Via evaluatie kunnen we toekomstige edities verbeteren en de geloofwaardigheid van het proces verhogen. Het analyseren van een participatieproces dat bedoeld is om impactvolle keuzes – directe of indirecte – voor andere mensen op te stellen, is een belangrijke verantwoordelijkheid voor een goed werkende maatschappij.

110

Het is daarom essentieel dat deze processen, en niet de inhoud die aan bod komt, goed worden uitgevoerd en geëvalueerd.

Meer nog, er moet worden aangetoond dat deze evaluatiefase een intrinsiek onderdeel van het participatieve proces is, waarbij alle deelnemers moeten worden betrokken. Dit is maar zelden het geval.

Door middel van een inclusieve evaluatie kunnen de deelnemers en alle betrokkenen een beter begrip krijgen van wat de assemblee oplevert, waarom (en op welke manier) ze meer of minder goed werkt, en hoe het beter had gekund. Gezamenlijk evalueren maakt daarom deel uit van het empowermentproces dat aan het begin van de assemblee begon.

Periferia heeft verschillende publicaties uitgebracht die de waarde van evaluatie, en het participatief aanpakken ervan, benadrukken. De vereniging droeg ook bij aan de ontwikkeling van een evaluatiegids voor participatieve initiatieven, die terug te vinden is in het deel "nuttige bronnen".

Hoe gaat Agora te werk?

In een burgerassemblee zijn er veel aspecten die kunnen worden geëvalueerd. Agora koos ervoor om verschillende benaderingen te combineren en mensen met uiteenlopende statussen te betrekken.

A. Feedback verzamelen

1. Het standpunt van de assemblisten

Aan het einde van elke dag wordt de deelnemers gevraagd naar hun indrukken van de dag. Dit gebeurt voornamelijk aan de hand van evaluatieformulieren die Agora binnen haar beweging heeft opgesteld, met de hulp van academische onderzoekers.

Focusgroep met assemblisten georganiseerd voor de sluitingsceremonie

Daarnaast wordt aan het eind van de assemblee ook een focusgroep (een groep mensen aan wie om de beurt open vragen wordt gesteld) opgezet. De assembleeleden worden gevraagd deel te nemen aan de focusgroep om hun recente ervaringen te delen, ter plaatse en met anderen. Hier kwamen de meest voorkomende indrukken boven en werden ze verder in detail besproken.

Bijvoorbeeld: tijdens de derde assemblee probeerden we het proces wat te versnellen door één beraadslagingsdag te schrappen. Tijdens de focusgroep zeiden de deelnemers vaak dat ze te snel beslissingen hadden moeten nemen, dat ze niet in staat waren geweest om informatie te controleren of hun gedachten voldoende te ordenen.

2. Het standpunt van de agori

Feedback verzamelen van diegenen die bij de organisatie betrokken zijn, belicht de zaken vanuit een andere invalshoek. Hun feedback wordt verzameld tijdens de debriefing- en feedbacksessies aan het einde van elke dag, maar ook na afloop van het evenement.

3. Het standpunt van derden

Derden zijn personen die niet rechtstreeks betrokken zijn bij het proces: ze zijn geen deelnemers noch leden van de organisatie. Hieronder vallen verschillende categorieën mensen.

- > **Mensen uit de academische wereld:** deze mensen werden vanaf het begin ingeschakeld om te helpen bij het ontwerpen van het evaluatieproces en het maken van de observatieroosters. Tijdens de assemblee houden ze de procedures en de toepassing ervan in de gaten. In een later stadium leveren ze vergelijkend materiaal tussen de verschillende assemblees.
- > **Waarnemers uit het maatschappelijk middenveld:** voor elke assembleedag deed Agora een beroep op ervaren personen in facilitering en/of inclusie (die de kwaliteit van het proces en het kader kunnen beoordelen) en anderen die nauwer verbonden zijn met het thema van de assemblee (die de kwaliteit van de gegeven informatie kunnen beoordelen). Deze waarnemers kregen elk een te respecteren charter (waarin ze voornamelijk aangeven niet rechtstreeks in het proces in te zullen grijpen) en een uitgebreid observatierooster, waarin de belangrijkste punten konden worden genoteerd. Dit rooster werd aan het einde van de dag of binnen maximaal een week ingezameld.

Didier, externe waarnemer actief in professionele integratie

Interview met Nino Junius, externe waarnemer, onderzoeker in deliberatieve democratie

Afhankelijk van wat het proces nodig had, kon het gebeuren dat Agora zich ook op een specifiek onderwerp richtte, zoals schooluitval onder jongeren. In dit geval nodigde ze personen uit die specifiek gewapend waren om met deze kwesties om te gaan, zoals vertegenwoordigers van de jeugdsector.

Om al deze ondersteuning en standpunten in goede banen te leiden, riep Agora de rol van “observator”-aanspreekpunt in het leven. Deze rol had in eerste instantie een praktische dimensie, aangezien deze persoon de externe waarnemers verwelkomde, richtlijnen gaf en begeleidde. Tijdens de assemblee controleerde deze persoon of de instructies duidelijk waren en werden begrepen: iedereen wist wat te doen, waar en wanneer. De observator onderhield ook contact met de facilitatoren van de groep waarin de externe waarnemers de dag doorbrachten.

Aan het eind van de dag verzamelde de observator de eerste indrukken van de waarnemers: deze observator kon in het bijzonder vertrouwelijke informatie hebben gekregen van assembleeblisten die zich ongemakkelijk voelden bij bepaalde aspecten van de organisatie of facilitering. Indien dit het geval was, wees dit op hinderpalen die snel moesten worden weggewerkt. De relevante informatie werd aan de organisatie van de assemblee bezorgd. Hetzelfde gold voor evaluaties en opmerkingen van assembleeblisten en agori.

B. Analyse van feedback en aanbevelingen

Zodra alle gegevens verzameld waren, moesten ze worden geanalyseerd. Verschillende methodes werden uitgetest. Een van de meest bevredigende bestond eruit alle gegevens onder te brengen in drie categorieën mensen met complementaire invalshoeken voor analyse:

- ♦ een persoon uit de academische wereld;
- ♦ een agori die lid was van de werkgroep “evaluatie”;
- ♦ een agori die lid was van de werkgroep “assemblee”;

Daarna werden de bevindingen gebundeld, als het ware een samenvatting van de waarnemingen, waarbij terugkerende thema's en specifieke kenmerken werden uitgelicht. Op basis van deze samenvatting stelde de groep die verantwoordelijk was voor de evaluatie een reeks aanbevelingen voor volgens verschillende criteria: hun impact, de benodigde tijd en het gemak waarmee ze kunnen worden uitgevoerd, enz.

C. Verspreiding, overdracht en toe-eigening

Na afloop werd de evaluatie een instrument op zich dat binnen de beweging en daarbuiten kon worden verspreid om toekomstige assemblees te verbeteren. Dit gebeurde echter niet spontaan. Daarom organiseerde Agora een leerrijk en feestelijk evenement om de resultaten van de evaluatie te presenteren, vooral voor analisten en toekomstige organisatoren van assemblees.

Deze uitwisseling diende ook als input voor de volgende evaluatiecyclus. Als bepaalde problemen onopgelost bleven, werd daaraan speciale aandacht verleend tijdens het evaluatie- en onderzoeksproces met het oog op de volgende assemblee.

Naast dit interne proces is het ook interessant om intervisie op te zetten met andere promotoren van assemblees. Zo wisselde Agora op succesvolle wijze praktijken uit met de personen die betrokken zijn bij het “Ostbelgien Modell”.

Goed om te weten

Het feit dat buitenstaanders deelnemen aan een assemblee, maakt dat de evaluatie ervan uitgebreider zal zijn.

Dit kan interessant zijn voor verschillende categorieën mensen:

- ♦ onderzoekers in politieke wetenschappen, sociologie, enz. Ook andere faculteiten ontwikkelen studierichtingen of keuzevakken over participatieve of deliberatieve democratie;

- ♦ personeel van organisaties die actief zijn op het gebied van collectieve intelligentie en gedeeld bestuur, die eventueel zelf organisatoren kunnen zijn van andere deliberatieve of participatieve processen;
- ♦ ambtenaren die verbonden zijn aan diensten die burgerparticipatie organiseren, met name op gemeentelijk niveau;
- ♦ medewerkers van jeugdorganisaties of organisaties voor permanente educatie, die op hun manier ook een participatiecultuur promoten en verspreiden;
- ♦ tot slot, afhankelijk van het onderwerp, waarnemers die verbonden zijn met het thema, om de kwaliteit en de verscheidenheid van de informatie die aan de deelnemers wordt gegeven te controleren.

De voordelen...

- **Een voortdurende verbetering**
- **Geloofwaardigheid**
- **Transparantie en integriteit**

Feedback van een focusgroep in de plenaire vergadering tijdens een afsluitingsceremonie voor een algemene assemblee

Een participatiecultuur verspreiden: waarnemers ontvangen helpt bij het verspreiden van deliberatieve initiatieven. Zo zien veel meer mensen wat deze processen opleveren voor de deelnemers, voor het samenleven, voor de maatschappij. Dit toont een mogelijke andere manier aan om het algemeen belang te behartigen, indien burgervoorstellen zouden worden uitgevoerd.

Documentatie: met de vele "sporen" en noodzakelijke werkzaamheden om een kwaliteitsvolle evaluatie te maken kunnen goede praktijken op het gebied van burgerparticipatie worden geformaliseerd. Dit is uitermate kostbaar materiaal.

Veelvoorkomende moeilijkheden

Overzicht over het hele proces behouden

Iemand vinden die het hele proces kan volgen is soms lastig, maar is wel de moeite waard aangezien die persoon een volledig overzicht van het proces kan geven. Academics zijn soms beter geplaatst om deze multidisciplinaire rol te vertolken.

Niet nakomen van neutraliteitsplicht

Net als iedereen die bij de organisatie van de assemblee helpt, wordt van een waarnemer niet verwacht dat hij zijn mening geeft. Om de kwaliteit van de assemblee te verzekeren, is het essentieel dat de waarnemer zijn rol "op de achtergrond" vertolkt.

Stel de evaluatie goed af

Zowel inhoudelijk als qua tijd om ze in te vullen. Aangezien een beraadslagingsdag al voldoende energie vereist, heeft het niet veel zin om te veel vragen te stellen aan de betrokkenen. Zo ontstaat soms de neiging om zeer uitgebreide evaluatieformulieren op te stellen, zonder effectief de resultaten te kunnen analyseren. De tijd nemen om vragen te stellen en om bruikbare antwoorden te krijgen waarmee het proces kan worden verbeterd, moet het leidende principe zijn.

Een bruikbare analyse opmaken

Er moet een bijzondere aandacht worden verleend aan de keuze van de informatie, en de manier waarop. Die aan anderen wordt gegeven. Indien de analyse te abstract is, kan ze daarna niet worden gebruikt om oplossingen te vinden. Te veeleisende aanbevelingen kunnen echter moeilijk toepasbaar blijken. Daarom is het belangrijk om de moeilijkheden te beschrijven zodat ze op verschillende manieren kunnen worden aangepakt. Het is net zo belangrijk om oplossingen voor te stellen om - indien ze niet toepasbaar blijken - het probleem concreet te maken.

Nuttige bronnen

- **Bijlage 11: (FR-NL) Charter - door de onderzoek(st)er te valideren:** https://www.periferia.be/Bibliomedia/PUB/EP2024/Agora_Annexes/11_Agora_Annexe_FRNL_CharteChercheurseuses.pdf
- **Bijlage 12: (FR-NL) Charter - door de observatoren te valideren :** https://www.periferia.be/Bibliomedia/PUB/EP2024/Agora_Annexes/12_Agora_Annexe_FRNL_CharteObs.s.pdf
- **Bijlage 13: (FR) Formulaire d'évaluation pour l'Assembliste:** https://www.periferia.be/Bibliomedia/PUB/EP2024/Agora_Annexes/13_Agora_Annexe_FR_FormEvaluationAssembliste.pdf
- **Bijlage 14: (NL) Evaluatieformulier voor de assemblist:** https://www.periferia.be/Bibliomedia/PUB/EP2024/Agora_Annexes/14_Agora_Annexe_NL_FormEvaluatieAssembliste.pdf
- **Bijlage 15: (EN) Evaluation Form for the Assemblist :** https://www.periferia.be/Bibliomedia/PUB/EP2024/Agora_Annexes/15_Agora_Annexe_EN_EvaluationFormAssemblist.pdf
- **Bijlage 16: (FR) Vragenlijst ter evaluatie voor de assemblist (in "focusgroep"-modus) :** https://www.periferia.be/Bibliomedia/PUB/EP2024/Agora_Annexes/16_Agora_Annexe_FR_QuestionnaireEvalAssemblistes.pdf

- **Bijlage 17: (FR) Evaluatieformulier voor agori (medewerkers van de organisatie):** https://www.periferia.be/Bibliomedia/PUB/EP2024/Agora_Annexes/17_Agora_Annexe_FR_FormEvalAgori.pdf
- **Bijlage 18: (FR) Observatierooster (voor externe personen):** https://www.periferia.be/Bibliomedia/PUB/EP2024/Agora_Annexes/18_Agora_Annexe_FR_GrilleObs.pdf
- **Bijlage 19: (FR) Évaluation croisée de la 3ème Assemblée (assemblistes, agori, observateurs et chercheur):** https://www.periferia.be/Bibliomedia/PUB/EP2024/Agora_Annexes/19_Agora_Annexe_FR_EvalCroisee3eAssemblee.pdf
- **Annexe 20. (NL) kruisevaluatie van de 3de Assemblée (assemblisten, agori, observer, onderzoeker) :** https://www.periferia.be/Bibliomedia/PUB/EP2024/Agora_Annexes/20_Agora_Annexe_NL_Kruisevaluatie3rdAssemblee.pdf
- **Publicaties van Periferia:**
 - > **“L'évaluation partagée donne du sens”** - hoe een evaluatie op een participatieve manier uit te voeren, beschikbaar op www.periferia.be - tabblad “ressources” - “nos publications”: <https://periferia.be/evaluation-partagee-donne-du-sens/>
 - > **“Evaluer des démarches de participation”** - gids met elf vragen, beschikbaar op www.periferia.be - tabblad “ressources” - “nos publications”: <https://periferia.be/evaluationdemarcheparticipation/>